

10
voor
de
leraar

Jaarverslag 2017

Voorwoord

Als voorzitter van de Stuurgroep Lerarenopleidingen ben ik betrokken bij het programma *10voordeleraar*. Ruim duizend lerarenopleiders hebben het afgelopen jaar gewerkt aan de landelijke kennisbases, kennistoetsen en peer-review. Het programma brengt collega's van verschillende instellingen met elkaar in contact. Het is een unieke gelegenheid om met vakgenoten te discussiëren en daarmee je eigen expertise aan te scherpen. Ik zie dat dit een enorme impuls geeft aan docentprofessionalisering, maar ook aan betrokkenheid van lerarenopleiders bij kwaliteitszorg.

Een mijlpaal afgelopen jaar was de herijking van alle kennisbases. Honderden lerarenopleiders hebben gewerkt aan het actualiseren hiervan. Er was specifieke aandacht voor samenhang en vakoverstijgende thema's. De kennisbases zijn gelegitimeerd en gevalideerd door onder andere wetenschappers, lectoren, directeuren, sectorraden en het werkveld. Daarnaast zijn de kennisbases getoetst aan de laatste wetenschappelijke inzichten, ontwikkelingen in het werkveld en veranderingen op het gebied van landelijk beleid. Er is een enorm bijzondere prestatie geleverd!

Ook zijn grote stappen gezet in de verduurzaming van peer-review. Alle peer-reviewvakken hebben een borgingsplan opgesteld om peer-review te verankeren binnen de opleidingen. Daarnaast zijn een aantal nieuwe vakken aangesloten. Een belangrijke ontwikkeling is de rol die peer-review kan spelen binnen het accreditatiestelsel. De kunstvakdocentenopleidingen lopen hierin voorop en werken ideeën uit over hoe peer-review de accreditatielast kan verlichten.

In het verslagjaar zijn bijna 21.000 toetsen afgenomen. De itembanken zijn inmiddels goed gevuld en dit betekent dat we kunnen toewerken naar een nieuwe analysemethode bij de cesuurbepaling. Dit betekent ook dat we vervolgstappen kunnen maken in de flexibilisering van de toetsafnames. Met de voorgenomen overgang naar het nieuwe toetssysteem in 2018 zijn we ook een stap dichterbij het aanbieden van toetsen met innovatieve vraagvormen.

De werkzaamheden zijn tot op heden voor een belangrijk deel op projectmatige wijze uitgevoerd. De subsidieperiode liep tot eind 2017. Inmiddels zijn de voorbereidingen getroffen om te werken naar een staande organisatie. Er is veel gesproken over de doorontwikkeling van de activiteiten van *10voordeleraar*. Uitgangspunt is dat de ontwikkelrichting vertrekt vanuit hetgeen op dit moment is opgebouwd. Belangrijke onderwerpen voor het vervolgtraject zijn het versterken van het eigenaarschap, het sterker verbinden van de drie-eenheid kennisbasis, curriculum en toetsing, het toewerken naar flexibilisering en differentiatie van leerwegaafhankelijke landelijke toetsen, het verder professionaliseren van peer-review en het aanpassen van de financieringssystematiek. Voor het programmabureau is een coördinerende of regisserende rol op het lijf geschreven, waarbij nauw wordt samengewerkt met de aanwezige expertise binnen en buiten de hogescholen.

Het programma vervult een belangrijke rol in onze collectieve verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de lerarenopleidingen en afgestudeerden en de maatschappelijke verantwoording hierover. Wij kunnen als lerarenopleidingen trots zijn op hoe we gezamenlijk werken aan kwaliteit. Ik spreek mijn waardering uit voor iedereen die hier een bijdrage aan heeft geleverd.

Nienke Meijer,
Voorzitter Stuurgroep Lerarenopleidingen

Inhoud

Voorwoord	2
1 Inleiding	5
2 Programma	6
Achtergrond	6
Ontwikkelingen verslagjaar	10
3 Landelijke kennisbases	12
Achtergrond	12
Ontwikkelingen verslagjaar	13
4 Landelijke peer-review	17
Achtergrond	17
Ontwikkelingen verslagjaar	19
5 Landelijke kennistoetsen	23
Achtergrond	23
Ontwikkelingen verslagjaar	27

1 Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag 2017 van het programma *10voordeleraar*. Alle activiteiten voor het versterken van de kenniscomponent binnen lerarenopleidingen zijn ondergebracht in dit programma.

Maak kennis met het programma 10voordeleraar door middel van een introductiefilmpje, www.10voordeleraar.nl/programma.

Dit jaarverslag is bedoeld voor alle betrokkenen en belangstellenden die meer willen weten over het programma en de opbrengsten.

In dit jaarverslag vindt u informatie over de achtergronden, organisatiestructuur, processen, werkwijzen en uiteraard de ontwikkelingen in het verslagjaar. In kaders hebben wij samenvattingen van artikelen, reacties of activiteiten met betrekking tot het programma opgenomen.

Het verslag begint met een algemene toelichting op het programma en vervolgens komen de drie landelijke instrumenten kennisbases, peer-review en kennistoetsen aan bod. De resultaten van de landelijke kennistoetsen worden gepresenteerd over studie jaren in plaats van kalenderjaren.

Het jaarverslag is terug te vinden op www.10voordeleraar.nl.

2 Programma

Achtergrond

Landelijke kwaliteitsinstrumenten

De bekostigde hbo-lerarenopleidingen hebben binnen het programma *10voordeleraar* de handen ineengeslagen om de vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische component binnen de opleidingen te versterken. Het systeem van kennisborging bestaat uit drie landelijke kwaliteitsinstrumenten: kennisbases, kennistoetsen en peer-review. Met als resultaat dat elke afgestudeerde student beschikt over hetzelfde benodigde kennisniveau, ongeacht de instelling waar de leraar is opgeleid.

Landelijke kwaliteitsinstrumenten	
Kennisbases	De landelijke kennisbases beschrijven de vakinhoudelijke en vakdidactische kennis en (vakspecifieke) vaardigheden die een afgestudeerde student moet beheersen.
Kennistoetsen	De landelijke kennistoetsen testen of de student over voldoende kennis uit de betreffende kennisbasis beschikt.
Peer-review	Door middel van instellingsoverstijgende peer-review geven vakcollega's elkaar collegiale feedback over de implementatie en borging van de kennisbases in de onderwijs- en toetsprogramma's.

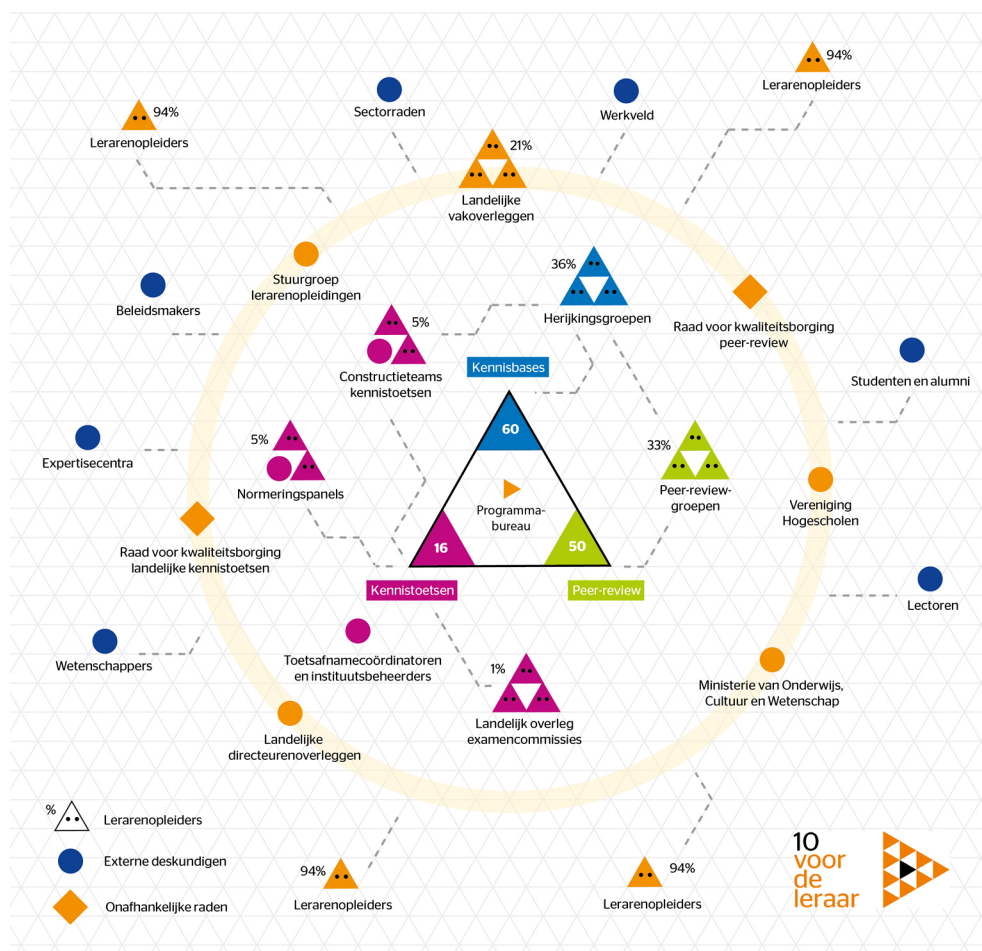
Lerarenopleiders vormen de spil

Lerarenopleiders vormen de spil van het programma. Binnen het programma denken ruim duizend lerarenopleiders met elkaar intensief na over het kennisniveau dat een afgestudeerde student moet beheersen en de borging van het eindniveau. De lerarenopleiders voeren de gezamenlijke regie over de drie landelijke kwaliteitsinstrumenten: het ontwikkelen en onderhouden van de kennisbases, het construeren van de kennistoetsen en het bepalen van de grens van zakken en slagen, en het kritische gesprek voeren over de implementatie en borging van de kennisbases in de onderwijs- en toetsprogramma's.

Landelijke kennisnetwerken

De lerarenopleiders werken in landelijke kennisnetwerken met elkaar samen: instellingsoverstijgend, vakoverstijgend en onderwijsbreed. Ook leraren uit het werkveld, wetenschappers, beleidsmakers en andere externe deskundigen maken deel uit van de processen voor legitimatie en validatie. In alle lagen van de lerarenopleidingen worden resultaten en good practices uitgewisseld: tussen bestuurders, directeurs, lerarenopleiders en studenten. De kwaliteitsborging is

extern belegd bij twee onafhankelijke raden. Door de betrokkenheid van zoveel mensen wordt het systeem van kennisborging breed gedragen.

Figuur 1. Netwerkstructuur van het programma 10voordeleraar.

Betrokken overlegorganen	
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is de subsidieverstrekker.
Vereniging Hogescholen	De Vereniging Hogescholen voert als vertegenwoordiger van de gezamenlijke lerarenopleidingen het programma uit en is eindverantwoordelijk voor een juiste besteding van de subsidiegelden en de verantwoording ervan aan het ministerie.
Stuurgroep Lerarenopleidingen	De Stuurgroep Lerarenopleidingen draagt de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de programmadoelen en legt verantwoording af aan de Vereniging Hogescholen.

Betrokken overlegorganen	
Programmabureau <i>10voordeleraar</i>	Het programmabureau <i>10voordeleraar</i> faciliteert de lerarenopleidingen bij de uitvoering van het programma. Binnen het team zijn inhouds- en procesdeskundigen werkzaam, voor een deel gedetacheerd vanuit lerarenopleidingen. Daarnaast coördineert het programmabureau de bestuurlijke besluitvorming en de afstemming op het niveau van de directeuren van de lerarenopleidingen en biedt ondersteuning bij de verantwoording richting de subsidieverstrekker.
Raad voor Kwaliteitsborging Landelijke kennistoetsen	De kwaliteitsborging van de landelijke kennistoetsen is extern belegd bij de onafhankelijke Raad voor Kwaliteitsborging Landelijke kennistoetsen. In deze raad hebben hoogleraren zitting op het gebied van toetsing en toetsbeoordeling. Ze schrijven de cesuurmethode voor en keuren de cesuurrapportage van elke afgenomen toets goed. Ten slotte adviseren ze over uiteenlopende kwaliteitsaangelegenheden rond de kennistoetsen. Elk studiejaar verschijnt een jaarverslag.
Raad voor Kwaliteitsborging Peer- review	De kwaliteitsborging rondom peer-review is extern belegd bij de onafhankelijke Raad voor Kwaliteitsborging Peer-review. De raad heeft als taak om vanuit een onafhankelijke positie te bevorderen dat de projectdoelstellingen gerealiseerd worden. De raad adviseert de stuurgroep en het programmamanagement over de (borging van de) kwaliteit van de peer-reviewactiviteiten en doet aanbevelingen over de aanpak, procesgang en uitkomsten. De leden bezitten deskundigheid op het gebied van de hbo-lerarenopleidingen, het wetenschappelijk gebruik van peer-review, de praktische toepassing van peer-review bij lerarenopleidingen en op het gebied van professionalisering van docenten en/of kwaliteitszorg. Elk kalenderjaar verschijnt een jaarverslag.
Landelijk overleg examencommissies (LOEX)	Alle examencommissies van de lerarenopleidingen hebben een vertegenwoordiger in het Landelijk overleg examencommissies. De leden dragen zorg voor landelijke eenduidigheid in afspraken en regels met betrekking tot de landelijke kennistoetsen. Daarnaast hebben ze een belangrijke rol in het borgen van de kwaliteit van de stappen in het proces van cesuurbepaling. Het overleg heeft een zelfstandige positie.
Landelijke directeurenoverleggen	De directeuren van de lerarenopleidingen hebben elk een eigen overleg: LOBO (pabo), LOVM (vakmasters), KVDO (kunstvakdocenten), LOLET (techniek), ALOCO (lichamelijke opvoeding) en ADEF (tweedegraads). Het programmabureau <i>10voordeleraar</i> sluit regelmatig aan voor afstemming.
Landelijke vakoverleggen	De lerarenopleidingen hebben vakoverleggen ingericht waarin lerarenopleiders met elkaar ontwikkelingen op hun vakgebied bespreken. Deze vakoverleggen hebben een belangrijke rol bij de ontwikkeling en implementatie van de landelijke kennisbases, kennistoetsen en peer-review. In het landelijk vakoverleg is iedere instelling door een lerarenopleider vertegenwoordigd. Regelmatig sluit het programmabureau <i>10voordeleraar</i> aan.

Docentprofessionalisering en kwaliteitszorg

De ingezette kwaliteitsinstrumenten en de verduurzaming van de kennisnetwerken versterken de docentprofessionalisering en kwaliteitszorg. Dit constateren ook accreditatie- en beoordelingsinstanties in hun evaluaties. Daarnaast biedt de netwerkstructuur mogelijkheden voor de gezamenlijke aanpak van andere landelijke vraagstukken. Dit alles draagt bij aan een goede opleiding voor de nieuwe generatie leraren po, vo en mbo en daarmee aan de kwaliteit van het onderwijs in Nederland.

Programmabureau

Alle activiteiten zijn ondergebracht in het programma *10voordeleraar*, onder de paraplu van de Vereniging Hogescholen. Het programmabureau faciliteert bij de uitvoering van het programma. Binnen het team zijn inhouds- en procesdeskundigen werkzaam, deels gedetacheerd vanuit de lerarenopleidingen. Het programmabureau stemt af met de landelijke directeurenoverleggen en coördineert de bestuurlijke besluitvorming.

Medewerkers programmabureau 10voordeleraar

Angelique van Mechelen, *projectondersteuner*, Anne Staring, *projectleider*, Arian van Staa, *programmadirecteur*, Arie Vonk, *projectleider*, Gitte Hoogland, *projectleider*, Hella Sauer, *projectleider*, Henk Fuchs, *projectleider*, Ineke Verburg, *applicatiebeheerder*, José Snijder, *projectondersteuner*, Marianne Eijkenduijn, *communicatieadviseur*, Marije Fagginger Auer, *psychometricus*, Monika Vaheoja, *psychometricus en projectleider*, Noor van Gils, *projectleider en juridisch adviseur*, Rogier Biesot, *applicatiebeheerder*, Peter Roos, *coördinator*, Ward Schmit, *ict-adviseur*, Wout Philippo, *taalcorrector*.

Tijdslijn

In de *Kwaliteitsagenda voor het opleiden van leraren 2008-2011 Krachtig Meesterschap* hebben de lerarenopleidingen verenigd in de Vereniging Hogescholen (destijds HBO-raad) afspraken gemaakt met staatsecretaris Van Bijsterveldt met betrekking tot het vastleggen van het eindniveau in kennisbases en de uitwerking naar onderwijsprogramma's en de borging ervan.

Tijdslijn	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	>
Landelijke kennisbases													
Ontwikkeling	x	x	x	x									
Implementatie			x	x	x	x							
Herijking									x	x			
Onderhoud											x	x	x
Landelijke kennistoetsen													
Ontwikkeling			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Afname						x	x	x	x	x	x	x	x

Tijdslijn	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	>
Peer-review													
Implementatie 1e- en 2e-graads							x	x	x	x			
Implementatie pabo									x	x			
Verduurzaming											x	x	x

Financiering

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft voor de ontwikkeling en implementatie van de borgingsinstrumenten in de aanlooperperiode een subsidie van € 25 miljoen beschikbaar gesteld. De subsidie liep oorspronkelijk van 2008 tot eind 2016, maar is verlengd tot eind 2017. Voor 2017 zijn hieruit met name nog de kosten voor peer-review en herijking betaald. Daarnaast betalen de hogescholen sinds 2013 zelf een deel (30%). Vanaf 2017 dragen zij de kosten voor de organisatie van de toetsen volledig zelf.

Ontwikkelingen verslagjaar

Toekomstperspectief

In de algemene ledenvergadering van de Vereniging Hogescholen is eind 2016 gesproken over het toekomstig perspectief van *10voordeleraar*. Dit heeft geleid tot het besluit de komende drie jaar (2017-2019) alle activiteiten die bij *10voordeleraar* zijn ondergebracht, te continueren. Separaat daaraan is een verkenning gestart naar het toekomstperspectief van de activiteiten die de lerarenopleidingen uitvoeren in het kader van het programma *10voordeleraar* na 2019.

De vraag aan de verkenningscommissie is om een advies te formuleren ten aanzien van de doorontwikkeling en bestending van de niet-vrijblijvende samenwerkingsvormen van docenten die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Aan de verkenningscommissie is gevraagd de activiteiten in het kader van *10voordeleraar*, naast de bijdrage aan kwaliteitsborging, mede te bezien in het licht van professionalisering. Tevens is gevraagd om te onderzoeken op welke wijze de activiteiten van *10voordeleraar* een integraal onderdeel kunnen gaan vormen van de kwaliteitszorg in het kader van de NVAO-accreditatie en visitatie en vormen van intercollegiale toetsing. Een eerste tussenrapportage verschijnt begin 2018.

Bescherming persoonsgegevens

De landelijke instrumenten binnen het programma *10voordeleraar* brengen ook de uitwisseling van gegevens van docenten en studenten met zich mee. De laatste met name daar waar het de afname van de digitale landelijke kennistoets betreft. Het programmabureau *10voordeleraar* hanteerde al

een goede beveiliging met betrekking tot de uitwisseling en de opslag van persoonsgegevens. In de loop van 2017 is ook gestart met de afstemming op de wetgeving voortvloeiend uit de *Algemene verordening gegevensbescherming* onder andere in de vorm van een *Verwerkingsregister persoonsgegevens programma 10voordeleraar* en het opstellen van overeenkomsten tussen verantwoordelijken, waaronder hogescholen en (sub)verwerkers. In 2018 zal het proces worden afgerond met een privacyverklaring en verdere informatie op de website *10voordeleraar*.

3 Landelijke kennisbases

Achtergrond

Een kennisbasis beschrijft de vakinhoudelijke en vakdidactische kennis en (vakspecifieke) vaardigheden die een student aan het einde van zijn opleiding moet beheersen. Een kennisbasis legt een brede en gemeenschappelijke basis vast. De hogescholen implementeren de inhoud van de kennisbases in hun eigen onderwijs- en toetsprogramma's. In de uitwerking is ruimte voor de specifieke (levensbeschouwelijke) achtergronden en/of didactische en onderwijskundige uitgangspunten van de verschillende hogescholen.

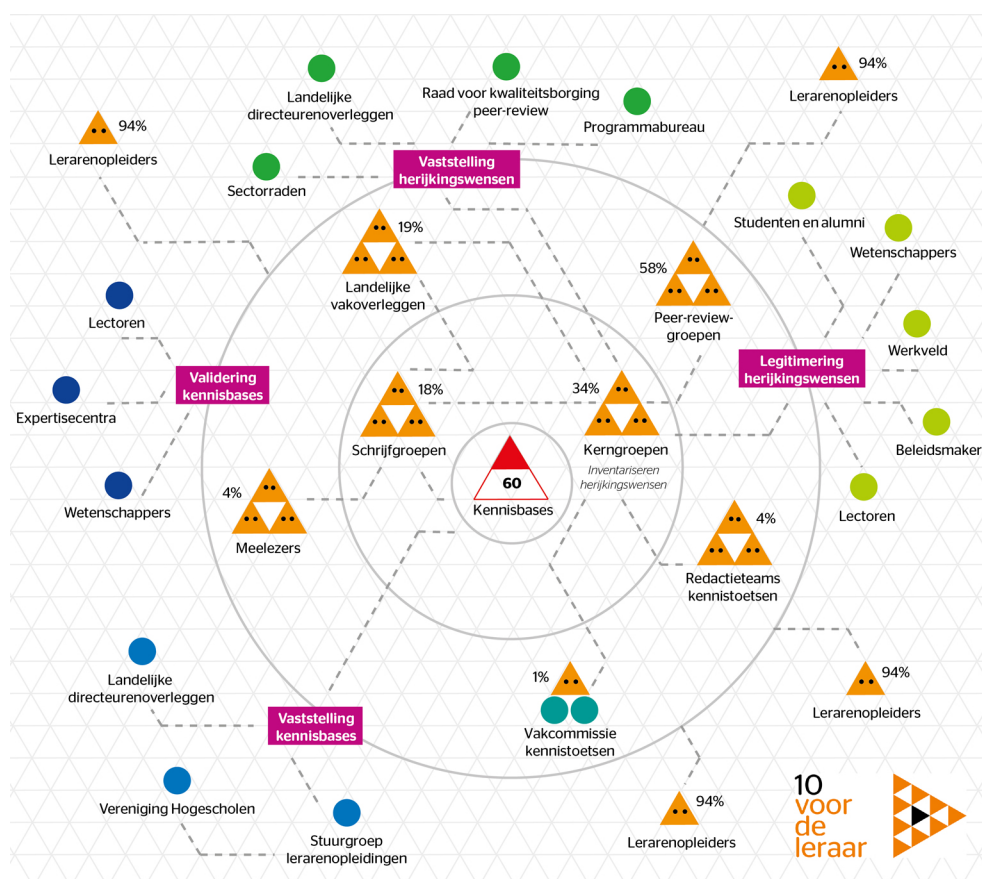
Herijking

In de periode 2008-2011 hebben lerarenopleiders over de volle breedte van de lerarenopleidingen gezamenlijk de kennisbases ontwikkeld. In totaal zijn 61 kennisbases opgesteld. Vakinhoudelijke veranderingen, maatschappelijke ontwikkelingen en voortschrijdende inzichten maken het wenselijk dat iedere kennisbasis met enige regelmatig wordt beoordeeld op de inhoud en waar nodig wordt aangepast. In 2016 is gestart met de herijking van de oorspronkelijke kennisbases, waarbij gekeken is naar het actualiseren van de inhoud en het herijken van het niveau. Ook is gekeken naar de breedte van de vakkennis, zodat de kennisbasis het desbetreffende werkterrein (basisonderwijs, tweedegraadsgebied, eerstegraadsgebied) van de toekomstige leraar geheel dekt. Daarnaast is de nadruk gelegd op de implementatie van een aantal (maatschappelijk) belangrijke vakoverstijgende thema's. Ook is bij de herijking expliciete nadruk besteed aan de samenhang tussen de verschillende kennisbases die inhoudelijke en vakoverstijgende verwantschap kennen. Uiteraard zijn de herijkte kennisbases getoetst aan de laatste wetenschappelijke inzichten van het vak, de ontwikkelingen in het werkveld en veranderingen op het gebied van landelijk beleid. Voor de betrokkenen bij het herijkingsproces is een extranet beschikbaar gesteld voor het verzamelen en raadplegen van informatie rondom het herijkingsproces.

Lerarenopleiders vormden de spil bij het herijkingsproces van de kennisbases. Alle lerarenopleiders hebben input kunnen leveren. De wensen voor de aanpassing van de verschillende kennisbases hebben ze kenbaar gemaakt tijdens onder andere peer-reviewgesprekken. Een kerngroep per kennisbasis heeft de herijkingswensen geïnventariseerd en gebundeld en ter legitimatie voorgelegd aan relevante betrokkenen, waaronder alumni, lectoren, wetenschappers en/of beleidsmakers. De gelegitimeerde herijkingswensen zijn vervolgens ter beoordeling voorgelegd aan de vaststellingscommissie. In deze commissie namen vertegenwoordigers uit het betreffende landelijke directeurenoverleg lerarenopleidingen, de sectorraden, de Raad voor Kwaliteitsborging Peer-review en het programmabureau *10voordeleraar* deel. De specifieke taak van de vaststellingscommissie was het beoordelen

van de procesgang door na te gaan of de procedures juist zijn gevolgd, de herijkingwensen breed zijn gedragen en in voldoende mate zijn onderbouwd.

Na het fiat van de vaststellingscommissie is een schrijfgroep, meestal samengesteld uit leden van de kerngroep, aan de slag gegaan met het herschrijven van de diverse kennisbases. De in eerste versie opgeleverde kennisbases zijn door externe experts van feedback voorzien. De kennisbases zijn getoetst aan de laatste wetenschappelijke inzichten van het vak, de ontwikkelingen in het werkveld en veranderingen op het gebied van landelijk beleid en gevalideerd door een groep waar al deze betrokkenen in zijn vertegenwoordigd. De gevalideerde kennisbases zijn vervolgens voorzien van een positief advies van het betreffende landelijke directeurenoverleg lerarenopleidingen en bestuurlijk vastgesteld door de Stuurgroep Lerarenopleidingen van de Vereniging Hogescholen.

Figuur 2. Betrokkenen bij het herijkingproces van de kennisbases.

Ontwikkelingen verslagjaar

Herijking kennisbases tweedegraadslerarenopleidingen

De tweedegraadslerarenopleidingen waren al in 2016 een heel eind gevorderd met het aanloopproces en de uitwerking van hun vastgestelde herijkingwensen. De meeste herschreven kennisbases zijn in 2017 gevalideerd en bestuurlijk

vastgesteld, waarbij het studiejaar 2018-2019 als ingangsdatum voor de implementatie is vastgesteld.

De meer technisch georiënteerde tweedegraadslerarenopleidingen en de kennisbasis voor leraren voor de groene sector, en in meer algemene zin de opleidingen die opleiden voor het leraarschap in het beroepsgerichte onderwijs, vormen hierbinnen een aparte categorie. Deze kennisbases worden over het algemeen door een beperkt aantal instellingen aangeboden en de vele veranderingen in het vmbo en mbo, maken veel aanpassingen nodig. Daarnaast komt dat bijvoorbeeld de kennisbasis leraar techniek een geïntegreerde kennisbasis is die oorspronkelijk bestond uit bijna tien afzonderlijke opleidingen. Een nauw overleg tussen deze opleidingen én ieder met zijn specifieke werkveld maakt hier dat een gestructureerd overleg essentieel is om een actuele kennisbasis te blijven behouden.

Herijking kennisbases pabo

De kennisbases van de pabo bestonden uit veertien afzonderlijke documenten. Bij de herijking is door verschillende partijen expliciet aandacht gevraagd voor samenhang. Het resultaat van de herijking is één integrale kennisbasis binnen een samenhangend kader met onderlinge verwijzingen. Daarnaast is de nadruk gelegd op de implementatie van een aantal (maatschappelijk) belangrijke thema's, zoals: sociale veiligheid en sociale redzaamheid, het jonge kind, cultuureducatie, digitale geletterdheid en burgerschap. De oorspronkelijke zes profieldelen zijn niet herijkt, maar volstaan is met een globale beschrijving van het profileringskader waarbinnen de pabo's hun profieldelen kunnen ontwikkelen. Uitgangspunt hiervoor was dat de positionering van de student op grond van de gekozen profilering in kan spelen op de behoeften die vanuit het scholenveld naar voren zijn gekomen. Op 13 september vond er tijdens de landelijke pabo-kennisdeelmiddag een terugkoppeling plaats van de door de kerngroep opgestelde herijkingswensen. De herijkte kennisbases zullen medio februari 2018 gepresenteerd worden en in studiejaar 2018-2019 in werking treden.

Herijking kennisbases vakmasters

Mede als gevolg van de accreditatie van de vakmasters in 2017 heeft de herijking bij de vakmaster iets langer op zich laten wachten. Medio december zijn de vakmasters gevalideerd. De verdere uitwerkingen en aanpassingen als gevolg van die valideringsbijeenkomsten heeft geleid dat de laatste vakmaster begin 2018 worden afgerond.

Herijking kennisbasis ALO

In 2017 is het vernieuwde beroepsprofiel lichamelijke opvoeding verschenen. De zes instellingen die de eerstegraadslerarenopleiding lichamelijke opvoeding aanbieden (de ALO's), hebben dit aangegrepen om het hiervan afgeleide landelijk opleidingsprofiel te integreren met de te herijken kennisbasis en de opleidingskwalificaties in lijn te brengen met de wettelijke bekwaamheidseisen. Hierdoor is een breed document ontstaan dat beschrijft wat een afgestudeerde

eerstegraadsleraar lichamelijke opvoeding moet kunnen en kennen om als startende professional in de beroepspraktijk te functioneren. Door de kennisbasis en het opleidingsprofiel te integreren, hebben de ALO's een werkwijze ontwikkeld voor een duurzame implementatie en borging.

Herijking kennisbases kunstvakdocentenopleidingen

Ook de kunstvakdocentenopleidingen hebben een vergelijkbare weg bewandeld als de ALO's. Ook zij hebben samen met het werkveld, een geïntegreerd opleidingsprofiel opgeleverd en dit breed laten valideren, passend bij het beroepsprofiel. Dit geïntegreerde document vormt de (kennis)basis voor de vijf opleidingen dat beschrijft wat van de afgestudeerde student mag worden verwacht. Dit kan door, naast een algemene beschrijving van de artistieke component (de eerst beschreven competentie), deze per kunstvak verder te specificeren. De overige vier competenties (domeinen) zijn zo uitgewerkt dat ze voor alle vier de bacheloropleidingen als basis dient voor de curricula. Voor de master kunsteducatie beschrijven ze eveneens vijf competenties (domeinen) maar deze zijn volgens de gebruikelijke standaarden op masterniveau geformuleerd.

Borging en verdere ontwikkeling generieke kennisbasis tweedegraadslerarenopleidingen

De peer-reviewgroep van de generieke kennisbasis van de tweedegraadslerarenopleidingen is gevraagd om een meerjarenplan te ontwikkelen, waarin staat beschreven hoe alle tweedegraadslerarenopleidingen kunnen worden betrokken bij de generieke kennisbasis en hoe de samenhang met het vakinhoudelijke en vakdidactische deel van de opleiding goed geborgd blijft. Daarnaast is bij de volgende herijking het uitgangspunt om ook te komen tot een geïntegreerde kennisbasis van elke opleiding. Hierbij is het generieke deel het fundament van de kennisbasis van de opleiding. Om deze reden zal het generieke deel voor de volgende herijking als eerste worden opgeleverd.

Klein en groot onderhoud van de kennisbases en digitale doorzoekbaarheid

Doordat de kennisbasis nu in de peer-reviewgesprekken systematisch wordt besproken, komen jaarlijks suggesties voor nadere verduidelijkingen, aanscherpingen, of aanpassingen als gevolg van recente ontwikkelingen binnen het vak of het beleid. Het idee is ontstaan om jaarlijks klein onderhoud mogelijk te maken en één keer per zes jaar (in lijn met de accreditatiecyclus) groot onderhoud te plegen. Klein onderhoud betekent dat het landelijke vakoverleg van de docenten (de peer-reviewgroep) jaarlijks zelf een aantal aanpassingen kan doorvoeren in de kennisbasis, groot onderhoud wil zeggen dat elke zes jaar alle aanpassingen worden gevalideerd. Deze herijkte versie van de kennisbasis wordt vervolgens weer bestuurlijk vastgesteld. Om klein onderhoud eenvoudiger door te voeren in de kennisbases, wordt gekeken naar een omgeving waar kennisbases eenvoudig online te ontwikkelen, reviewen en publiceren zijn. De kennisbases zullen dan ook beter digitaal doorzoekbaar zijn op bepaalde (vakoverstijgende) thema's. Een wens die veel geuit is.

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen herijking uit het jaarverslag 2017 van de Raad voor Kwaliteitsborging Peer-review

Peer-review is en blijft een goede methodiek om de kennisbases up-to-date te houden. De raad spreekt de nadrukkelijke wens uit om het onderhoud van de kennisbases volledig te integreren in de peer-reviewsystematiek. Hierbij doet de raad de aanbeveling om bij alle onderwijssoorten het afgelopen herijkingsproces goed te evalueren. Aandachtspunten zijn de processtappen en hun uitwerking goed vast te leggen en tijdig te beginnen met de herijkingsoperatie. Naast het groot onderhoud is de raad van mening dat jaarlijks klein onderhoud gewenst is.

4 Landelijke peer-review

Achtergrond

Peer-review is binnen het programma *10voordeleraar* een instrument voor de borging van de kennisbases in de onderwijsprogramma's. Binnen de groepen bespreken ruim zevenhonderd lerarenopleiders van verschillende hogescholen met elkaar de inbedding van de afzonderlijke kennisbases in hun eigen onderwijsprogramma en hoe de toetsing van de kennisbasis plaatsvindt. Daarnaast is de peer-reviewsystematiek als basis gebruikt voor het formuleren van de herijkingswensen voor de kennisbases. In het hoofdstuk Landelijke kennisbases is hier meer over te lezen.

De peer-reviewsystematiek biedt ruimte om aan de eigen professionalisering te werken. De lerarenopleiders maken gebruik van elkaars deskundigheid en ze zijn elkaars 'critical friend'. Op basis van collegiale feedback stellen ze hun curricula bij. Het is een positieve en effectieve methode van samenwerking.

De eerste peer-reviewgroepen zijn in het voorjaar van 2014 gestart. Binnen een groep zijn alle bekostigde instellingen vertegenwoordigd die het vak of de opleiding aanbieden. Peer-reviewvakken die maar door een of twee instellingen worden aangeboden, kiezen voor een gesprek met vertegenwoordigers uit het werkveld, met een andere bachelor- of vakmasteropleiding of universiteit, of met een vergelijkbare opleiding in het buitenland. Gezien het grote aantal instellingen en locaties is er bij de pabo-vakken voor gekozen om te werken met vijf clusters, waarbinnen de peer-review van de diverse vakken wordt georganiseerd.

Artikel Het verstaan van je vak

Peer-review over vakkennis op de ALO's

Gerben Bakker, Mark Jan Mulder, Ellen Warmer

Magazine voor lichamelijke opvoeding, 105 (1): 36-38 (2017)

De betrokken opleidingsdocenten zijn positief over de doelen en de gevolgde werkwijze. In het algemeen is de indruk dat de review bijdraagt aan kwaliteitsverbetering van de opleiding en daarmee aan de kwaliteitsverbetering van de aankomende leraren. De aanpak wordt gezien als een gelijkwaardig gesprek, een andere insteek dan bij een visitatie. Tussen de projectgroepleden was sprake van grote nieuwsgierigheid naar de inhoud, aard en opzet van de verschillende programma's. Er is gekeken naar het eindniveau, onderling zijn toetsen en beoordelingsformats met elkaar uitgewisseld. Dit gebeurde in grote openheid.

Dit peer-reviewproces heeft volgens alle projectgroepleden een toegevoegde waarde en heeft de banden tussen de opleidingen op docentniveau weer aangehaald. Het slagen van het proces van peer-review is afhankelijk van een groep collega's die betrokken zijn, voldoende overzicht hebben over hun opleiding en voldoende in tijd gefaciliteerd worden. Voor de toekomst is het wenselijk ook extern inhoudsdeskundigen structureel te betrekken bij de review. Dat is nu incidenteel gebeurd.

Het advies is om zowel de kennisbasis als het landelijk opleidingsprofiel te vernieuwen en samen te voegen tot een landelijk opleidingskwalificatieprofiel, waarbij de kennisbasis specifiek wordt gekoppeld aan de verantwoordelijkheden voor leraren. Zo ontstaat een profiel dat beter hanteerbaar is zowel voor curriculumontwikkeling, peer-review en accreditaties. Hierdoor kan aangesloten worden op de diverse landelijke ontwikkelingen van het (onderwijs)beleid en het vak lichamelijke opvoeding.

De peer-reviewgroepen bespreken alle onderdelen van de kennisbases. Steeds vaker voeren lerarenopleiders het gesprek aan de hand van casuïstiek over bijvoorbeeld de inhoud en beoordelingssystematiek van afstudeeropdrachten, beoordelingsformulieren bij praktijkopdrachten, de integratie van competentieprofielen en kennisbases, en dilemma's ten aanzien van de praktische implementatie van specifieke onderdelen van de kennisbases.

Er is een digitale werkomgeving ontwikkeld waar de groepen algemene informatie kunnen raadplegen en bijvoorbeeld hun cases kunnen delen ter voorbereiding op de gesprekken. Dit extranet, onderdeel van het *10voordeleeraar*-brede extranet, dient tevens om resultaten te delen en verantwoording af te leggen.

Voor kennisbases met een landelijke kennistoets werd in eerste instantie geen peer-review ingezet rondom de implementatie van de kennisbasis in het onderwijsprogramma. Inmiddels zijn ook een aantal kennisbases aangesloten die wel een landelijke kennistoets hebben. Voor de overige kennisbases met een landelijke kennistoets wordt peer-review alleen ingezet als onderdeel van de herijking van de kennisbasis. In totaal worden nu 50 kennisbases op 31 bekostigde instellingen (mede) over de volle breedte geborgd met peer-review. In afstemming met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap was de beschikbare subsidie tot en met 2017 verlengd.

Kiezen voor de klas: Voldoende en toegeruste leraren

Stand van zaken Lerarenagenda 2013-2020

Kamerbrief Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 28 november 2017

Hbo-lerarenopleidingen werken actief aan kwaliteitsverbetering en steeds vaker passen zij hierbij peer-review toe. Deze werkwijze - waarbij leraren van verschillende opleidingen elkaar en de verschillende programma's beoordelen - verbetert de kwaliteit van het onderwijs en leidt tot veel enthousiasme en kennisdeling onder vakdidactici. De opleidingen laten op deze manier het goede voorbeeld zien, door het leren van elkaar als professional centraal te stellen.

Overzicht van de kennisbases waarvoor peer-review over de volle breedte wordt ingezet:

<ul style="list-style-type: none"> • Bachelor Generiek • Bachelor Aardrijkskunde* • Bachelor Consumptieve techniek • Bachelor Fries • Bachelor Godsdienst en levensbeschouwing • Bachelor Islamgodsdienst • Bachelor Lichamelijke opvoeding • Bachelor Nederlands* • Bachelor Omgangskunde • Bachelor Pedagogiek • Bachelor Spaans • Bachelor Techniek onderbouw • Bachelor Technische beroepsonderwijsopleidingen • Bachelor Mens en Technologie • Bachelor Wiskunde* • Docentenopleiding Beeldende kunst en vormgeving • Docentenopleiding Dans • Docentenopleiding Drama • Docentenopleiding Muziek • Educatie en Kennismanagement groene sector • Master Generiek • Master Aardrijkskunde • Master Algemene economie • Master Bedrijfseconomie • Master Biologie 	<ul style="list-style-type: none"> • Master Duits • Master Engels • Master Frans • Master Fries • Master Geschiedenis • Master Godsdienst en levensbeschouwing • Master Maatschappijleer • Master Natuurkunde • Master Nederlands • Master Scheikunde • Master Wiskunde • Pabo Generiek • Pabo Aardrijkskunde • Pabo Beeldend onderwijs • Pabo Bewegingsonderwijs • Pabo Dans en drama • Pabo Engels • Pabo Fries • Pabo Geestelijke stromingen • Pabo Geschiedenis • Pabo Handschrift • Pabo Muziek • Pabo Natuur en techniek • Pabo Nederlandse taal • Pabo Rekenen-wiskunde <p><i>* pilot sinds studiejaar 2017-2018</i></p>
---	--

Ontwikkelingen verslagjaar

Verduurzaming peer-review

In 2017 hebben alle peer-reviewvakken een borgingsplan opgesteld om peer-review te verankeren binnen de opleidingen. Uit de borgingsplannen kwam naar voren dat de groepen de meerwaarde van peer-review hebben ervaren en de methode graag verder willen continueren, verbreden en verdiepen in de opleiding. Binnen de landelijke overleggen van directeurs zijn de eerste stappen gezet naar verduurzaming van de peer-reviewsystematiek binnen de opleidingen en instellingen. De Stuurgroep Lerarenopleidingen zal mede op basis van de aanbevelingen van de Raad voor Kwaliteitsborging Peer-review komen met een visie op verduurzaming van peer-review. Vervolgens zullen zij de borgingsplannen van de diverse landelijke opleidingsoverleggen hieraan toetsen.

Quotes uit verschillende borgingsplannen van afzonderlijke peer-reviewgroepen

“Het middel peer-review wordt door de betrokkenen zonder uitzondering positief gewaardeerd. Doel is vooral een check op de borging van de kennisbasis. Dit doel wordt door middel van peer-review bereikt. Beide opleidingen hebben naar aanleiding van peer-review hun curriculum aangepast om de borging van de kennisbasis te verbeteren.”

“Peer-review is nog niet standaard ingebed in de werkwijze van de vakgroep. Het zou goed zijn als de peer-review standaard werd opgenomen in de jaarkalender, het teamplan en de activiteitenplannen van de vakgroep, zodat het niet verdrongen raakt in de dagelijkse werkzaamheden.”

“Randvoorwaarden om bovenstaande systematiek te verankeren in de opleiding is dat de peer-reviewleden voldoende tijd krijgen om dit te realiseren vanuit de hogescholen.”

“De betrokkenen hebben de wens om peer-review ook na 2017 te continueren. Naast kwaliteitsborging wordt de peer-review ook als professionalisering ervaren. Met het voortzetten van de peer-review streven de opleidingen de volgende doelen na: borging curriculum in relatie tot de kennisbasis, borging kwaliteit toetsing met als speerpunt masterniveau, uitwisseling en fungeren als critical friends (dit laatste wordt als het meest waardevol ervaren).”

Pilot tweedegraadslerarenopleidingen met een landelijke kennistoets

Op verzoek van de tweedegraadslerarenopleidingen is in november 2017 een peer-reviewpilot gestart met de drie opleidingen aardrijkskunde, Nederlands en wiskunde. Gedurende de periode van één jaar zullen zij op basis van het meerjarenplan de peer-reviewsystematiek implementeren binnen de betrokken instellingen, waarbij ook de samenwerking wordt gezocht met de generieke kennisbasis. Doelstelling van deze pilot is om te onderzoeken of het wenselijk, haalbaar en betaalbaar is om peer-review naast een landelijke kennistoets in te voeren. In december 2018 zal de pilot worden geëvalueerd.

Koppeling peer-review aan accreditatieproces kunstvakdocentenopleidingen

De kunstvakdocentenopleidingen hebben verder gewerkt aan het initiatief om de opbrengsten van peer-review te koppelen aan het accreditatieproces en in te bedden in het opleidingsprofiel. Dit initiatief betekent dat naast de lerarenopleiders ook de kwaliteitszorgmedewerkers en het management nauw betrokken zijn in het gehele peer-reviewproces.

Artikel Van verplichting naar verrijking

Peer-review als katalysator van samenwerking en collectieve verantwoordelijkheid
Eva van de Molen, Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 38 (3): 75-87 (2017)

Onder regie van het programma *10voordeleraar* zijn door alle Nederlandse lerarenopleidingen kennisbases ontwikkeld. In vervolg daarop zijn in 2014 veel docentenopleidingen in Nederland gestart met de uitvoering van het project 'Implementatie en herijking kennisbasis'.

Dit project kwam in de sector bekend te staan als het 'peer-reviewproject'. Docentenopleidingen moesten onderling, met behulp van peer-review, periodiek gaan toetsen in hoeverre zij hun landelijke kennisbases implementeren. Ook moesten zij via deze systematiek hun kennisbases actueel houden. Vanuit aanvankelijke scepsis over een opgelegd model zijn ze gekomen tot een aanpak die de professionalisering en de kwaliteitszorg van de opleidingen dient.

De methodiek van kritische reflectie en feedback die de opleidingen samen ontwikkeld hebben, blijkt niet alleen directe impact te hebben op de professionalisering van de deelnemende docenten en de ontwikkeling en verbetering van de curricula, maar ook interessante bijvangst op te leveren in termen van Empowerment van docenten (professional's governance), interne verbinding van teams, versterken van het professionele netwerk en onderling vertrouwen tussen het overkoepelende landelijke overleg KVDO.

Evaluatie eerste cyclus peer-review pabo's

De pabo heeft met vierenvestig locaties in vijf clusters een eerste peer-reviewcyclus uitgevoerd met betrokkenheid van ruim driehonderd lerarenopleiders. Na de eerste ronde is ter evaluatie in april 2017 een enquête uitgezet om de peer-reviewsystematiek te versterken. De opbrengsten van het onderzoek lieten een positieve houding ten opzichte van de peer-review zien. Met name de ontmoeting met collega's, het voeren van het inhoudelijke gesprek en de implementatie van de opbrengsten in de praktijk kwamen hierbij naar voren. Vanzelfsprekend waren er ook aandachtspunten, zoals de beschikbaarheid van tijd en de borging van de opbrengsten van de gesprekken in de onderwijsprogramma's. In de zomer van 2017 zijn bij de pabo ook de vakken Nederlandse taal en rekenen-wiskunde met een landelijke kennistoets en het vak Engels met een internationale toets gestart met peer-review.

Ervaringen peer-review pabo

"Ik vond het mooi en inspirerend om deze eerste ronde van peer-review mijn vakcollega's te ontmoeten en te spreken. Ik vind wel dat we hier een volgende ronde op door mogen pakken. Nog meer en scherper focus op de ingebrachte casuïstiek."

"De rol van de clustervoorzitter is belangrijk. Door haar mailtjes, focus en gerichte feedback op de aangeleverde cases, bleef ik goed bij de les. Kortom, de voorzitter mag dus ook best hard zijn op de inhoud – dit kan de kwaliteit van het gesprek ten goede komen."

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen peer-review uit het jaarverslag 2017 van de Raad voor Kwaliteitsborging Peer-review

Peer-review is en blijft een goede methodiek om de implementatie van de kennisbases te verbeteren. Het streven naar samenwerking over de instellingsgrenzen heen zorgt, volgens ons, voor een betere borging van de kwaliteit van de (veelal kleine) lerarenopleidingen. Daarnaast is het een prachtig instrument voor de professionalisering en invulling van professionals governance van de lerarenopleiders. Wij verwachten dat peer-review, mede door de vele positieve reacties van betrokken deelnemers en zoals door hen uitgedragen in de borgingsplannen en de media, in de toekomst breed opgepakt wordt én als voorbeeld zal dienen voor het gehele hbo.

De rol en betrokkenheid van bestuur en management bij peer-review zien wij nog steeds als zorgpunt en moet verder worden aangescherpt. Heldere en centrale afspraken en afstemming zijn hiervoor noodzakelijk. Aanbeveling aan management en bestuur is om initiatieven te ontplooiën om peer-review verder te ontwikkelen. De peer-reviewbijeenkomsten zijn een uitgelezen moment om ook oplossingsrichtingen te genereren voor de vele andere uitdagingen waarvoor de lerarenopleidingen staan.

Het is van grote waarde om een jaarlijkse kennisdeelbijeenkomst te organiseren, waarbij de resultaten van peer-review gedeeld worden met alle lerarenopleiders van het betreffende vak en het management. Dit bevordert het draagvlak en draagt bij aan de professionalisering van de lerarenopleiders.

We zien voor peer-review een belangrijke rol weggelegd bij de accreditatie. Dit mede omdat de NVAO in het nieuwe accreditatiestelsel enerzijds de verantwoordingslast meer bij de instellingen zelf wil leggen en anderzijds om de accreditatielast te verminderen. De kwaliteitscultuur wordt zo sterk gestimuleerd en informeler en duurzamer ingebed in de organisatie. We bevelen de andere instellingen en opleidingen aan om initiatieven op dit gebied - zoals bij de kunstvakdocentenopleidingen - goed te volgen en in navolging van het beoogde goede resultaat vergelijkbare acties te ondernemen.

Centrale coördinatie blijft noodzakelijk om de methodiek aan te jagen en de professionaliteit van de peer-review te stimuleren. Ons advies is wel dat elke opleiding ruimte krijgt om een eigen aanpak te ontwikkelen voor het noodzakelijke draagvlak. De advisering vanuit de raad blijft gewenst maar kan minder intensief. Ophalen van vraagstukken intern, landelijk bespreken met medeopleiders en in echte leergemeenschappen uitwerken zien we als lokkend toekomstperspectief. Hierdoor kan ook intern de zo gewenste goede kwaliteitscultuur ontstaan waarbij kwaliteit iets is van iedereen.

5 Landelijke kennistoetsen

Achtergrond

Voor veertien tweedegraadslerarenopleidingen en twee pabo-vakken worden landelijke kennistoetsen afgenomen om het eindniveau van de student te toetsen. Het zijn leerwegaafhankelijke kennistoetsen die worden geconstrueerd op basis van de kennisbases. In de toetsmatrijs is vastgelegd welke domeinen getoetst worden en wat de verdeling is van de vragen over de domeinen. Honderden lerarenopleiders van de verschillende hogescholen ontwikkelen en beoordelen gezamenlijk de landelijke kennistoetsen. In het proces zijn ook verschillende 'vreemde ogen' betrokken. De lerarenopleidingen vreemde talen nemen verplicht een internationale toets af als onderdeel van de borging van de kennisbases. Ook deze taaltoetsen hebben een landelijk bepaalde cesuur.

Overzicht landelijke kennistoetsen	
Kennisbasis	Ingangsdatum
Lerarenopleiding basisonderwijs Nederlandse taal	studiejaar 2013-2014
Lerarenopleiding basisonderwijs Rekenen-wiskunde	studiejaar 2013-2014
Tweedegraadslerarenopleiding Aardrijkskunde	studiejaar 2013-2014
Tweedegraadslerarenopleiding Biologie	studiejaar 2014-2015
Tweedegraadslerarenopleiding Duits	studiejaar 2014-2015
Tweedegraadslerarenopleiding Economie (<i>voorheen Algemene economie en Bedrijfseconomie</i>)	studiejaar 2013-2014
Tweedegraadslerarenopleiding Engels	studiejaar 2013-2014
Tweedegraadslerarenopleiding Frans	studiejaar 2014-2015
Tweedegraadslerarenopleiding Geschiedenis	studiejaar 2013-2014
Tweedegraadslerarenopleiding Gezondheidszorg en welzijn	studiejaar 2014-2015
Tweedegraadslerarenopleiding Maatschappijleer	studiejaar 2014-2015
Tweedegraadslerarenopleiding Natuurkunde	studiejaar 2013-2014
Tweedegraadslerarenopleiding Nederlands	studiejaar 2013-2014
Tweedegraadslerarenopleiding Omgangskunde	studiejaar 2014-2015
Tweedegraadslerarenopleiding Scheikunde	studiejaar 2014-2015
Tweedegraadslerarenopleiding Wiskunde	studiejaar 2013-2014

Overzicht internationale taaltoetsen	
Kennisbasis	Ingangsdatum
Lerarenopleiding basisonderwijs Engels, <i>Aptis test for teachers</i>	studiejaar 2019-2020, <i>pilot studiejaar 2017-2018 en studiejaar 2018-2019</i>
Tweedegraadslerarenopleiding Duits, <i>GoetheZertifikat</i>	studiejaar 2015-2016
Tweedegraadslerarenopleiding Engels, <i>Certificate of Proficiency in English (CPE)</i>	studiejaar 2013-2014
Tweedegraadslerarenopleiding Frans, <i>Test de Connaissance du Français (TCF)</i>	studiejaar 2015-2016
Tweedegraadslerarenopleiding Spaans, <i>Diploma de Español como Lengua Extranjera (DELE)</i>	studiejaar 2015-2016

Het constructieteam vormt de spil van het vraagproces. Voor ieder toetsvak bestaat dit team uit een redactieteam met een hoofdredacteur en redacteurs (lerarenopleiders) voor het ontwikkelen van toetsvragen en een vakcommissie (voorzitter uit de wetenschap en lerarenopleiders) voor het bewaken van de vakinhoudelijke kwaliteit. Ook worden de toetsvragen in taal- en toetstechnisch opzicht beoordeeld. Zo wordt geborgd dat alle vragen inhoudelijk en toetstechnisch kloppen. Binnen dit team worden ook de toetsen samengesteld. Afgelopen kalenderjaar zijn 38 landelijke kennistoetsen ontwikkeld. De vraagontwikkeling vindt plaats in een digitale auteursomgeving met een workflow. In totaal werken ruim 180 lerarenopleiders en 30 externe deskundigen aan de ontwikkeling van de toetsvragen. Het blijvend opbouwen van de itembanken is belangrijk om in de toekomst meer flexibiliteit aan te kunnen bieden bij de toetsafnames.

Het is een uitdaging dat de kennis ook daadwerkelijk blijkt

Nieuwsbericht *10voordeleraar*, Dieuwertje Scheringa, www.10voordeleraar.nl, 8 januari 2017

Op vrijdag 25 november organiseerde *10voordeleraar* onder officiële examencondities een afname van de landelijke kennistoets onder docenten Nederlandse taal van de pabo. Marc van Breukelen deed ook mee. 'Ik vond het wel spannend hoor. Het was wel weer ouderwets een toets maken. Iedereen dekte zich ook in: "Ik heb niets voorbereid hoor" en "Ik heb er niks aan gedaan". Als je het niet goed maakt, dan is dat ook wel suf natuurlijk. Maar ik heb het wel goed gemaakt hoor. Toch fijn om dat bevestigd te zien. Ik heb me wel wat voorbereid. Zo heb ik de proeftoets gemaakt. Verder had ik het vertrouwen wel.'

'Ik vond de toets best gedetailleerd, maar hij bestaat wel uit mooie vragen. Zo waren er ook vragen waarbij kennis gekoppeld moest worden aan een casus. Verder vind ik de toets zeker haalbaar; hij is goed te doen. Wel vond ik het jammer dat er tijdens de bijeenkomst geen tijd was voor vragen over de toets.'

Iedere docent zou de toets moeten maken. Dan weet je als docent waar je het over hebt. Dus maak hem gewoon een keertje! Ook om studenten beter te kunnen voorbereiden. Ik zou mijn studenten aanraden om de oefentoets op de website van *10voordeleraar* te maken. Die oefentoets geeft een goed beeld van hoe de landelijke kennistoets in elkaar zit. Verder ga ik er bij de studenten echt op aandringen dat ze ervoor gaan leren.'

De hogescholen hanteren landelijke regels en voorwaarden rondom deelname en afname van de landelijke kennistoets om het uniforme karakter te waarborgen. Deze zijn onder andere opgenomen in het Onderwijs- en examenreglement landelijke kennistoetsen lerarenopleidingen. De hogeschool is verantwoordelijk voor het behandelen van de kennisbasis in het onderwijsprogramma en de voorbereiding op de landelijke kennistoets. *10voordeleraar* heeft een aantal basismaterialen ter ondersteuning, zoals de kennisbases, toetsgidsen en oefentoetsen.

Er zijn meerdere toetsperioden per studiejaar. Studenten maken de toets in de hoofdfase en kunnen per studiejaar tweemaal deelnemen aan een landelijke kennistoets. De data komen in nauw overleg met de opleidingen tot stand. De toetsafnamecoördinatoren en instituutsbegeleiders van de hogescholen ondersteunen bij de digitale inrichting en veilige afname. In het verslagjaar zijn bijna 21.000 toetsen afgenomen, waarvan ruim 16.000 bij de pabo's en bijna 5.000 bij de tweedegraadslerarenopleidingen.

Digitale toets- en vragenbanken in het onderwijs

Thema-uitgave Digitale toets- en vragenbanken in het onderwijs, SURFnet, januari 2017

10voordeleraar ging in 2008 met overheidssubsidie van start als gevolg van de zorg bij de overheid en de samenleving over de kwaliteit van docenten. Arian van Staa is programmamanager van *10voordeleraar*. 'Als je met toetsen werkt, draai je echt aan de knoppen van onderwijskwaliteit.' *10voordeleraar* ontstond weliswaar onder politieke dwang, maar het project is wel met alle betrokken opleidingen samen opgepakt en ingevuld. 'Opleidingen willen, als het om kennisgaat, hun zaken zelf regelen en in de hand houden. Vakdocenten zijn binnen het project danook eigenaar op alle niveaus.'

Het project verliep overigens niet zonder slag of stoot. Naast veeltoegewijde docenten en bestuurders, was er in eerste instantie de nodige weerstand. Instellingen moesten de nieuwe eindtoets van *10voordeleraar* inpassen in hun bestaande onderwijs systemen. Het leerde Van Staa vooral dat het noodzakelijk is om betrokkenen op alleniveaus permanent aandacht te geven en te blijven werken aan het creëren van draagvlak. 'Toetsen maken is moeilijker dan je denkt, dat was ook onze eerste les bij de start van het project. Vakdocenten hebben veel inhoudelijke kennis, maar je hebt andere expertise nodig om die te vertalen naar goede toetsvragen. Gelukkig vonden we die expertise ook in eigen huis.'

Toetsdeskundigen van verschillende hogescholen verzorgen vanaf het begin trainingen voor vakdocenten. Daarnaast worden door de projectleiders van *10voordeleraar* kennisdeeldagen voor vakdocenten georganiseerd. *10voordeleraar* werkt met vaste docententeams die toetsvragen maken. 'Daarvoor worden ze voor een bepaald aantal uren vrijgesteld door hun eigen hogeschool. Vanuit onze begroting bieden wij elke opleiding die docenten vrijmaakt een financiële compensatie voor het opleveren van een vooraf bepaald aantal toetsvragen.'

In de aanloopfase naar de eerste landelijke eindtoetsen in 2013 moesten er de nodige lastige hordes worden genomen. 'Wanneer je een landelijke kennistoets verplicht invoert, grijp je tot op studentniveau in en in de autonomie van een opleiding. Je hebt echt een paar jaar nodig om alles logistiek, organisatorisch en technisch op orde te krijgen. Inmiddels is *10voordeleraar* al weer in het vierde toetsstudiejaar aanbeland en ruim 25.000 toetsafnames verder.

Er wordt hard gewerkt aan de doorontwikkeling van de itembanken, die al duizenden vragen bevatten. 'Onze toetsen zijn van onbesproken kwaliteit. Met veel dank aan onze raad voor kwaliteitsborging. Die heeft altijd gezegd dat je aan de voorkant veel en grondig moet investeren en dat de docenten de centrale factor voor het succes zijn.' De eerste toetsen brachten overigens de nodige verschillen in resultaten tussen de opleidingen aan het licht. Geen reden tot paniek of om elkaar de maat te nemen volgens Van Staa. 'We stellen de resultaten voor elkaar beschikbaar en bespreken alles rustig en grondig. Op deze manier leren we pas echt van elkaar.'

We horen steeds vaker van scholen dat de nieuwe lichte docenten qua kennis op een hoog niveau zit.' Ook de NVAO concludeerde recent dat *10voordeleraar* bijdraagt aan de kwaliteitsslag die de afgelopen jaren op de lerarenopleidingen is gemaakt. Ondertussen werkt Van Staa op alle niveaus verder aan het creëren van nog meer draagvlak en commitment. 'De betrokken docenten zijn weliswaar heel toegewijd, maar je moet ook de docenten en directeuren die op iets grotere afstand staan, aangesloten en geïnformeerd houden.'

Na de toetsafname vindt een intensief en zorgvuldig proces plaats waarin de resultaten van de toets worden geanalyseerd en beoordeeld en de cesuur wordt vastgesteld. Dit proces heeft een wetenschappelijke basis en ligt in handen van vakdeskundigen. Psychometrici stellen de betrouwbaarheid van de toets vast en bekijken de psychometrische kwaliteit van iedere vraag afzonderlijk. Vragen met afwijkende statistieken worden besproken met de hoofdredacteur. Wanneer de analyses daartoe aanleiding geven of door inhoudelijke inzichten naderhand, kan een vraag achteraf uit de toets verwijderd worden of kan er nog een alternatief goed gerekend worden.

Het normeringspanel bepaalt de moeilijkheidsgraad van de toets en daarmee de ondergrens voor een voldoende. Bij de toetsen van de pabovakken gebeurt dit met de Hofsteemethode en bij de toetsen van de tweedegraadslerarenopleidingen met de Angoffmethode. Het normeringspanel bestaat uit lerarenopleiders van verschillende hogescholen en leraren uit het werkveld. Bij de tweedegraadslerarenopleidingen is bij voorkeur elke hogeschool die de lerarenopleiding aanbiedt een lerarenopleider vertegenwoordigd. In totaal gaat het om ongeveer 175 lerarenopleiders en 150 leraren. De landelijke

vakoverleggen hebben een belangrijke rol bij het samenstellen van de panels. De onafhankelijke Raad voor Kwaliteitsborging Landelijke kennistoetsen keurt het cesuuradvies goed en de vaststellingscommissie stelt de cesuur uiteindelijk vast. De vaststellingscommissie bestaat uit afgevaardigden van de examencommissies van de hogescholen.

Via het extranet verstrekt het programmabureau *10voordeleraar* de resultaten aan de toetsafnamecoördinatoren van de hogescholen. Naast het cijfer verstrekt het programmabureau ook per student het aantal goed gemaakte vragen per domein uit de toets en het landelijke gemiddelde. Het programmabureau heeft een format beschikbaar gesteld, waarmee de toetsafnamecoördinator de uitslag kan verstrekken aan de student. Daarnaast ontvangt de toetsafnamecoördinator een hogeschoolrapportage met daarin een vergelijking van de resultaten van de opleiding met landelijke gemiddelden ter verspreiding aan betrokkenen.

Een student kan zijn gemaakte toets onder examencondities inzien. Afgelopen jaar hebben ongeveer 700 studenten hier gebruik van gemaakt. Als een student het niet met de uitslag eens is, kan hij in beroep gaan bij de eigen examencommissie.

Binnen de landelijke vakoverleggen, of in groter verband, bestaat de mogelijkheid om de landelijke kennistoets te maken om meer inzicht te krijgen in de toets. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om de resultaten op de landelijke kennistoetsen te bespreken en evalueren.

Ontwikkelingen verslagjaar

Pilot internationale taaltoets voor pabovak Engels

Voor het pabovak Engels is de afspraak gemaakt tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Vereniging Hogescholen dat de kennisbasis geborgd zou worden aan de hand van een internationale taaltoets. In studiejaar 2016-2017 en studiejaar 2017 en 2018 is een pilot uitgevoerd met de Aptis test for teachers bij respectievelijk acht en zestien pabo's. Uitkomst is dat de Aptis-toets inhoudelijk voldoet voor het toetsen van de spreekvaardigheid van studenten en dat het B2-niveau van het Europees Referentiekader past als cesuur. Vanaf cohort 2018-2019 is de Aptis test for teachers, onderdelen Grammar en Vocabulary en Speaking, een verplicht onderdeel van toetsing in het kader van *10voordeleraar*. Aan deze internationale taaltoets is tenminste één studiepunt verbonden.

Aanpassing toetsmatrijzen

Vanwege de herijking van de kennisbases, moeten ook de toetsmatrijzen van de landelijke kennistoetsen aangepast worden. Dit proces vraagt om uiterste zorgvuldigheid, omdat het veel invloed zal hebben op de bruikbaarheid en de inrichting van de opgebouwde itembanken. Een expertgroep toetst de conceptvoorstellen van de landelijke vakoverleggen. Begin 2018 zullen de

toetsmatrijzen vastgesteld worden en zullen de bestaande toetsitems gescreend moeten worden op basis van de nieuwe toetsmatrijs. Binnen LOBO en ADEF zal op basis van advies van de landelijke vakoverleggen besloten worden wanneer de toetsen afgenomen worden op basis van de herijkte toetsmatrijzen. Dit kan per opleiding of vak verschillen, afhankelijk van hoe groot de inhoudelijke consequenties zijn van de herijkte kennisbasis voor het onderwijs.

Landelijke kennistoets Economie

Voor de landelijke kennistoetsen Algemene Economie en Bedrijfseconomie hebben het redactieteam, het landelijk vakoverleg en ADEF besloten om vanaf studiejaar 2017-2018 slechts één toets Economie af te nemen. Dit wegens de complexiteit van de resultaatverwerking van deze toetsen. De toets Economie beslaat nu alleen het generieke deel van de kennisbasis Economie en bestaat uit zeventig vragen.

Workshop Landelijke toetsen: pabo's en verpleegkunde maken er werk van!

Jaarcongres Vereniging Hogescholen, De o van hbo, Leren door ontwikkelen, 6 april 2017

In het hbo zijn de afgelopen jaren diverse initiatieven ontplooid voor het ontwikkelen van instellingsoverschrijdende summatieve toetsen. Twee succesvolle voorbeelden zijn de pabo-rekentoets (*10voordeleraar*) en de rekentoets voor de bachelor verpleegkunde (Rekentoets LOOV, video). Tijdens deze workshop kon je met presentatoren Arian van Staa (Vereniging Hogescholen) en Wil de Groot Bolluijt (Hogeschool Utrecht) discussieren over overeenkomsten, verschillen en geleerde lessen!

Verbeterde feedback richting hogescholen

Het programmabureau *10voordeleraar* heeft een nieuw rapport ontwikkeld, dat elke hogeschool na afloop van een toets ontvangt. In deze hogeschoolrapportages staan de resultaten van de hogeschool op zowel toets- als domeinniveau. Tevens staan de landelijke resultaten in het rapport, zodat hogescholen eigen resultaten eenvoudig kunnen vergelijken met landelijke gemiddelden. De rapportages zijn niet alleen informatief voor de hogescholen zelf, maar kunnen ook als input dienen voor inhoudelijke gesprekken tussen de verschillende hogescholen over de resultaten op de kennistoetsen.

Psychometrische terugkoppeling naar redacties

Vanaf studiejaar 2016-2017 ontvangen leden van een constructieteam na de uitslagverstrekking van een toets een rapport Feedback itemontwikkeling. Hierin staan grafische weergaven van de eigenschappen van de toets en van de itemeigenschappen. Dit rapport is bedoeld om constructieteams inzicht te geven in datgene wat goed gaat en wat beter kan op toets-, domein en itemniveau. De informatie uit het rapport kan worden gebruikt bij de ontwikkeling van nieuwe vragen.

Nieuw toetsysteem

In 2016 is het programmabureau *10voordeleraar* gestart met het inventariseren en opstellen van de eisen en wensen voor een toekomstig toetsysteem.

Inmiddels is een nieuw toetsstelsel geselecteerd, waarmee in 2018-2019 pilots uitgevoerd gaan worden. Met de overgang naar dit nieuwe toetsstelsel zijn we weer een stap dichterbij het aanbieden van toetsen met innovatieve vraagvormen, op meer verschillende toetsafnamemomenten en waarbij gebruik gemaakt kan worden van een andere analysemethode bij de cesuurbepaling.

Onderzoek itemresponstheorie

Bij de twee landelijke kennistoetsen van de pabo is onderzoek gedaan naar het gebruik van de itemresponstheorie. Met deze methode kunnen op zorgvuldige wijze toetsen van vergelijkbare moeilijkheidsgraad semi-automatisch samengesteld worden, wat kan bijdragen aan het mogelijk maken van flexibele toetsafnamemomenten. Ook kan hiermee het uitslagverwerkingsproces aanzienlijk worden ingekort. Inmiddels is ook bekeken of de methode toepasbaar is bij de landelijke kennistoetsen in het tweedegraads domein, waar de deelnemersaantallen veel lager zijn per toets.

Kwaliteitsslag normeringspanels

Om de panelleden meer vertrouwen te geven in de normering, krijgen zij na de individuele inschatting van de moeilijkheidsgraad van de toetsvragen ook de scores van de studenten op de vraag te zien. Op basis hiervan kunnen zij hun individuele inschattingen aanpassen. In de discussieronde wordt een selectie van vragen waarvan de normeringsresultaten en studentresultaten verschillen gezamenlijk besproken. Uit de resultaten blijkt dat deze procedure ervoor zorgt dat de inschattingen meer aansluiten bij de prestaties van de studenten en dat er meer overeenstemming is tussen de panelleden.

Kennistoetsen als onderdeel van het geschiktheidsonderzoek

Begin 2017 is een pilot gestart om de landelijke kennistoets als onderdeel van een geschiktheidsonderzoek in te zetten voor pabo-gediplomeerde die in het vmbo werkzaam zijn, maar daarvoor geen bevoegdheid hebben. Het gaat hierbij om docenten die via een verkorte route de volledige tweedegraadsbevoegdheid willen halen in de Nederlandse taal, de Engelse taal of de wiskunde. De uitslag op de kennistoets wordt mede gebruikt om het verkorte studietraject samen te stellen. Naar aanleiding van deze pilot heeft ADEF besloten om de kennistoetsen niet in te zetten als onderdeel van het geschiktheidsonderzoek, omdat niet alle lerarenopleidingen hiervoor de landelijke kennistoets in willen zetten.

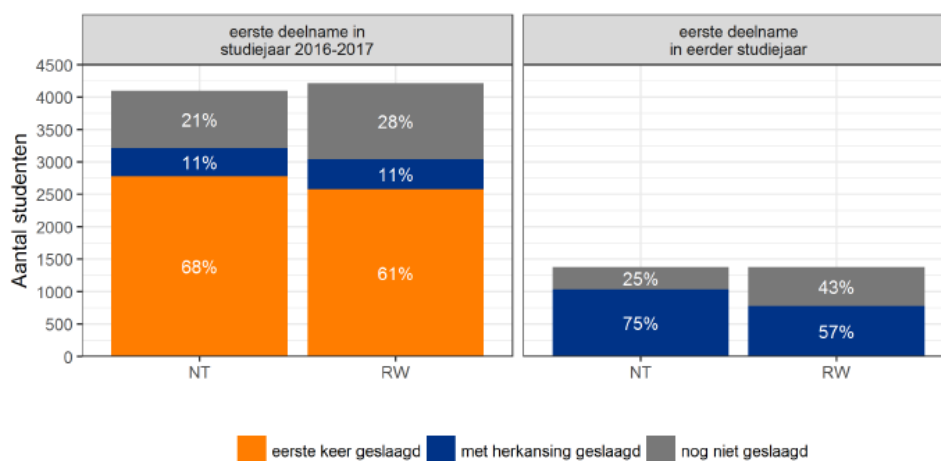
Extra niet-reguliere toetsgelegenheid

In augustus 2017 is een niet-reguliere afname van de landelijke kennistoets voor de tweedegraadslerarenopleidingen georganiseerd. Hiervoor kwamen alleen studenten in aanmerking die niet tweemaal aan de toets hebben kunnen deelnemen door bijzondere omstandigheden of vanwege een onregelmatigheid die de instelling te verwijten valt. Om het aantal langstudeerders van een aantal tweedegraadsvakken terug te dringen, mochten ook studenten die alleen de landelijke kennistoets nog niet behaald hebben, deelnemen aan deze niet-

reguliere afname. Bij voorkeur met extra voorbereiding vanuit de hogeschool. Het ging om totaal 77 studenten.

Toetsresultaten landelijke kennistoetsen

Vanaf 2013 tot en met het studiejaar 2016-2017 hebben ruim 18.000 pabo-studenten aan één of meerdere landelijke kennistoetsen Nederlandse taal en/ of Rekenen-wiskunde deelgenomen. In studiejaar 2016-2017 waren dit rond de 5.500 pabostudenten. Van de pabo-studenten die dit studiejaar voor het eerst deelnamen aan een toets slaagden ruim 60% bij een eerste poging en nog zo een 10% met een herkansing. Ongeveer een kwart van deze studenten is nog niet geslaagd. Bij Rekenen-wiskunde slaagden wat minder studenten dan bij Nederlandse taal. Het totale percentage studenten tot nu toe dat na meer dan vijf keer te hebben deelgenomen nog niet geslaagd is, bedraagt slechts 0,2% voor Nederlandse taal en 0,7% voor Rekenen-wiskunde.

Figuur 3. Aantallen studenten en resultaten studenten pabotoetsen in studiejaar 2016-2017.

Worstelen met rekenen-wiskunde in het vierde jaar van de lerarenopleiding basisonderwijs

Gerard Boersma en Ronald Keijzer, Tijdschrift voor Lerarenopleiders, 38(10), 2017

Het onderzoek beschrijft kenmerken van vierdejaarsstudenten aan de lerarenopleiding basisonderwijs, die enkele keren gezakt zijn voor een verplichte wiskundetoets, die zij voor de eerste keer in het tweede studiejaar of het begin van het derde studiejaar kunnen maken. Een aanzienlijk aantal studenten weet in het tweede of derde jaar de toets te halen, maar er is ook een tamelijk grote groep studenten die het niet lukt.

De kenmerken van deze studenten zijn geïnventariseerd via interviews en een vragenlijst. De vragen in de vragenlijst gingen over redenen waarom de toets nog niet gehaald is en de houding ten opzichte van het vak rekenen-wiskunde. Studenten die laag scoren op de verplichte toets in het tweede of derde jaar blijken ook laag te scoren bij een verplichte reken-wiskundetoets in het eerste jaar en op het vak wiskunde in het voortgezet onderwijs. Zij wijten het zakken voor de toets in het algemeen niet aan de eigen rekervaardigheid, maar vaak wel aan de toets en de kwaliteit van het opleidingsonderwijs.

Voor de opleidingen en zeker voor de studenten die het betreft is het heel vervelend dat in het vierde studiejaar blijkt dat een landelijke kennistoets moeilijk of in het geheel onhaalbaar is. Het is daarom nodig dat studenten in de studie begeleid worden dat zij in het derde studiejaar goed voorbereid zijn op de landelijke toets. Een dergelijke voorbereiding moet studenten helder maken wat de eisen zijn van de toets. Zo moet onder meer naar voren komen dat het om een toets gaat die je voldoende scoort als je effectief weet te zoeken naar creatieve en efficiënte aanpakken voor gestelde problemen.

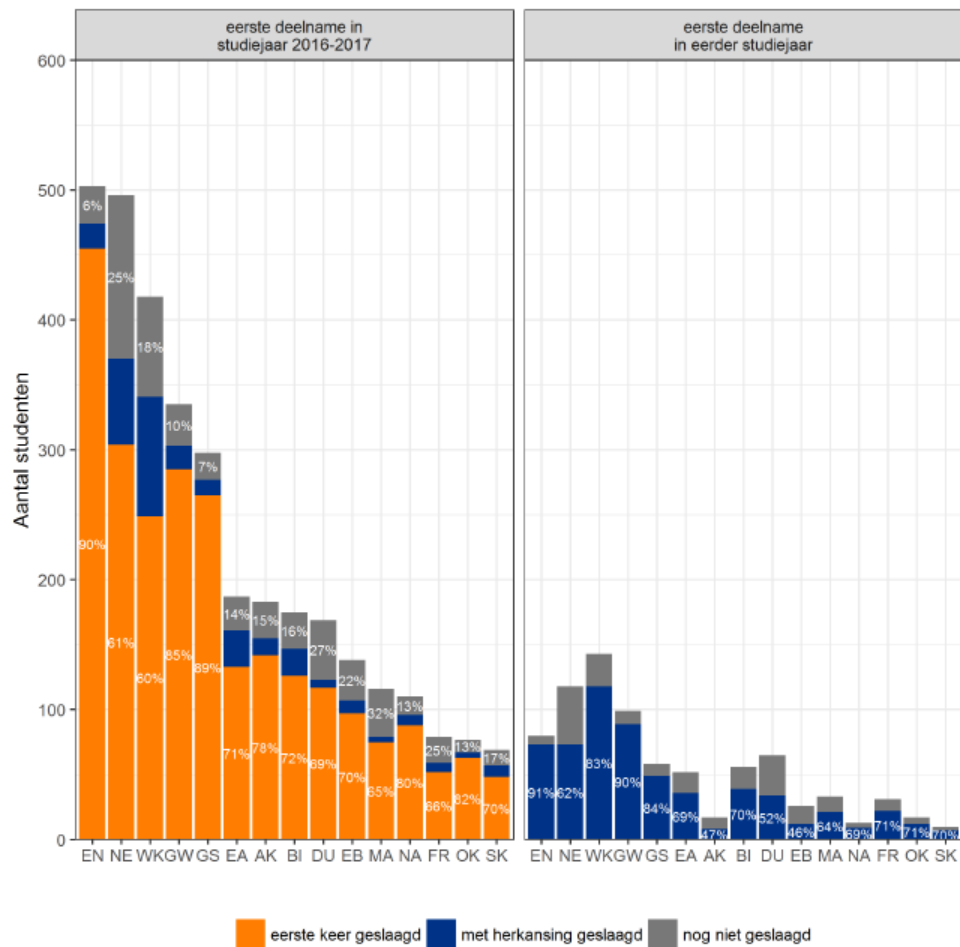
Het is verder van belang dat studenten waarvoor blijkt dat dit onhaalbaar is in het eerste jaar al het signaal krijgen dat de rekenen-wiskunde-eisen niet kunnen worden bereikt. Er zijn aanwijzingen dat het verhogen van de cesuur van de instaptoets hiervoor een geschikt middel kan zijn.

Betekenisvol reken-wiskundeonderwijs op de lerarenopleiding

Popeijus, H.L., Geldens, J., & Lamers, P., Volgens Bartjens, jaargang 37, 2017/2018, Nummer 2

Veel lerarenopleidingen hebben te maken met ongewenste uitval op de wiskundige computergestuurde adaptieve toets (Wiscat) zowel als op de twee jaar later afgenomen landelijke kennisbasistoets rekenen (LKT). Meerdere opleidingen voerden in de afgelopen jaren wijzigingen door in het curriculum. Onbekend is of deze de door aanstaande leraren ervaren betekenisvolheid van het aanbod beïnvloeden. Evenzo is weinig bekend over de rol van variabelen als motivatie en faalangst. Met als doel meer inzicht te verkrijgen tussen deze relaties is een kwantitatief zowel als kwalitatief onderzoek naar deze variabelen en hun onderlinge relaties uitgevoerd onder 162 aanstaande leraren in hun eerste en derde jaar op een lerarenopleiding primair onderwijs. De resultaten tonen dat een relatie bestaat tussen de toetsuitslagen van Wiscat en LKT. Tegelijkertijd toont nadere analyse significante verschillen tussen te verwachten en geobserveerde toetsuitslagen. Faalangst blijkt een negatieve predictor voor betekenisvolheid zowel als voor motivatie. Een betekenisvol aanbod is een voornaam concept in de visie van opleidingen. Tijdens de vragenlijstafname bleek dat aanstaande leraren bij dat concept vrijwel geen concrete beelden hadden. Tijdens de interviews benoemden ze echter vlot praktijkvoorbeelden. De conclusie is dat betekenisvolheid als concept in de praktijk meer explicitering vraagt.

Bij de tweedegraadslerarenopleidingen hebben tot nu toe ruim 10.000 tweedegraadsstudenten aan een of meerdere landelijke kennistoetsen deelgenomen. In studiejaar 2016-2017 waren dit ruim 4.000 studenten. Het percentage studenten dat bij een eerste deelname of na een herkansing slaagt, verschilt aanzienlijk per opleiding.

Figuur 4. Aantallen studenten en resultaten studenten tweedegraadstoetsen in studiejaar 2016-2017

De algemene resultaten op de toetsen van de pabo's en de tweedegraadslerarenopleidingen zijn grotendeels vergelijkbaar met de resultaten op de toetsen van het studiejaar 2015-2016: verreweg de meeste studenten slagen voor de toetsen bij de eerste deelname, maar de slagingspercentages verschillen aanzienlijk per toets en per hogeschoollocatie (met name bij de pabo's). Er is een sterke samenhang tussen de vooropleiding van de studenten en hun resultaten op de kennistoets. Met name studenten met een mbo- en (in iets mindere mate) havo-vooropleiding blijven achter met hun cijfer. Deze studenten volgen op verschillende opleidingen veelal een voltijdse route. Het aantal studenten dat na meerdere keren te hebben deelgenomen aan een landelijke kennistoets nog niet geslaagd is, is bij alle toetsen zeer beperkt.

Toetsresultaten internationale taaltoetsen

Resultaten internationale taaltoets Duits		
<i>GoetheZertifikat</i>		
Periode	Deelnemers	Geslaagd
Voorjaar 2016	30	24 (80%)
Najaar 2016	80	63 (79%)
Voorjaar 2017	59	42 (71%)
Najaar 2017	65	50 (77%)

Resultaten internationale taaltoets Engels		
<i>Certificate of Proficiency in English (CPE)</i>		
Periode	Deelnemers	Geslaagd
Lente 2016 ¹²³	82	65 (79%)
Zomer 2016 ¹²³	109	86 (79%)
Winter 2016 ¹²³⁴	154	112 (73%)
Lente 2017 ¹	119	85 (71%)
Zomer 2017 ¹	143	120 (84%)
Winter 2017 ¹	100	76 (76%)
*Er is geen totaalbeeld beschikbaar, omdat we van de volgende hogescholen geen gegevens hebben ontvangen: ¹ Driestar hogeschool, ² Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, ³ Hogeschool Windesheim, ⁴ NHL Hogeschool		

Resultaten internationale taaltoets Frans		
<i>Test de Connaissance du Français (TCF)</i>		
Periode	Deelnemers	Geslaagd
Studiejaar 2015-2016	95	39 (41%)
Studiejaar 2016-2017	162	71 (44%)

Resultaten internationale taaltoets Spaans		
<i>Diploma de Español como Lengua Extranjera (DELE)</i>		
Periode	Deelnemers	Geslaagd
Mei 2016	7	7 (100%)
November 2016	7	7 (100%)
Mei 2017	20	17 (85%)

Aanbevelingen uit de rapportage van de Raad voor Kwaliteitsborging Landelijke kennistoetsen over studiejaar 2016-2017

Op verschillende vlakken zien wij nog ruimte voor verbetering. Onze aanbeveling richting de pabo's is om concrete maatregelen te nemen om het vraagstuk van de te grote verschillen in resultaten tussen pabolocaties op te pakken. Empirisch onderzoek kan inzicht geven in de samenhang tussen de slagingspercentages en de inrichting van de curricula op hogescholen, zodat relevante uitkomsten met elkaar gedeeld kunnen worden en dat hogescholen met lage slagingspercentages met concrete acties aan de slag kunnen.

Een specifieke aanbeveling voor de tweedegraadslerenopleidingen is om te zorgen dat op alle tweedegraadslerenopleidingen de kennistoets een herkenbare plaats krijgt in het onderwijs- en toetsprogramma. Voor alle lerarenopleidingen geldt dat er meer aandacht besteed moet worden aan voltijdstudenten. Wij adviseren verder dat studenten pas zouden mogen deelnemen aan een landelijke kennistoets wanneer de verwachting is dat zij de toets in één keer zullen halen. Verder roepen wij lerarenopleiders op om meer gebruik te maken van de netwerken die *10voordeleraar* biedt voor deskundigheidsbevordering.

Aanbevelingen voor het programmabureau van *10voordeleraar* zijn het doorgaan met onderzoek naar het aanbieden van meer flexibele toetsafnames, het blijven werken aan de kwaliteit van de normeringspanels en het uitvoeren van een extern kwaliteitsoordeel op de kwaliteit van de toetsen, zodat het gehele toetsproces nog beter wordt geborgd.

10
voor
de
leraar

Colofon

Den Haag, mei 2018

Uitgave

10voordeleraar
Prinsessegracht 21
2514 AP Den Haag
Postbus 123
2501 CC Den Haag

info@10voordeleraar.nl
www.10voordeleraar.nl

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt, zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de auteurs, redactie en uitgever geen aansprakelijkheid voor de gevolgen daarvan.